

International sammenligning af vækst- og arbejdsmarkedssituation

Dansk krise blandt de største i Europa

Man kan ikke finde et belæg for påstanden om, at dansk økonomi skulle have klaret krisen bedre end de fleste andre lande. Tværtimod viser denne analyse, at Danmark har været blandt de hårdest ramte. På flere helt centrale områder er vi således kun overgået af kriselande som Grækenland, Spanien og Irland.

af stud.polit. **Niels Storm Knigge** og
Chefanalytiker **Frederik I. Pedersen**

20. januar 2011

Analysens hovedkonklusioner

- Dansk økonomi har i forhold til USA og de europæiske lande oplevet det 3. største fald i beskæftigelsen og den 5. største stigning i arbejdsløsheden.
- Det danske hjemmemarked har været hårdt ramt af krisen. Målt på den indenlandske efterspørgsel er det danske tab under krisen det 4. største, kun overgået af Irland, Grækenland og Spanien. Udviklingen afspejler, at det private forbrug og investeringerne har klaret sig dårligt.
- På udenrigshandlen ligger vi bedre. Målt på faldet i eksport opnår vi en midterplacering blandt sammenligningslandene. Men sammenholdt med, at vi har det fjerdestørste fald i importen, giver nettoeksporten derfor isoleret set et betydeligt bidrag til BNP-væksten. Det store fald i importen understreger den dårlige hjemmemarkedssituation.

Kontakt

Chefanalytiker
Frederik I. Pedersen
Tlf. 33 55 77 12
Mobil 28 42 42 72
fip@ae.dk

Kommunikationschef
Janus Breck
Tlf. 33 55 77 25
Mobil 40 61 34 38
jb@ae.dk

Har Danmark klaret krisen bedre end de fleste andre lande?

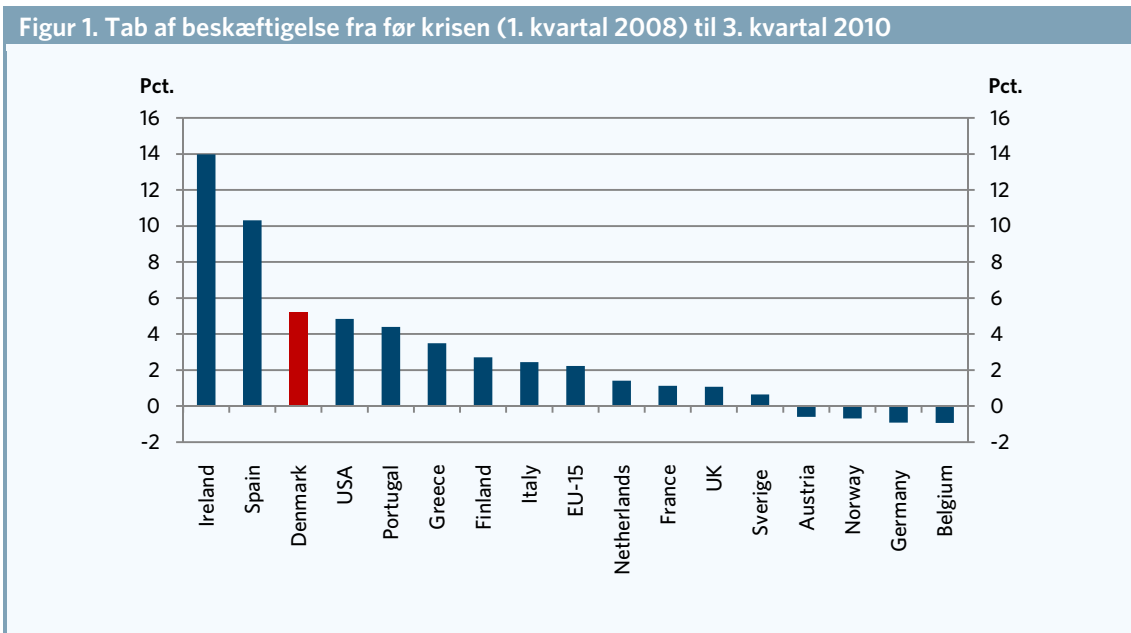
I statsministerens nytårstale kunne man høre, at vi i relation til den økonomiske krise har klaret os bedre end de fleste andre lande. Således hed det bl.a.:

”Sammen klarer vi skærene bedre end de fleste andre lande”.

Men er det nu også rigtigt, at vi klarer skærene bedre end i de fleste andre lande? Det kigger vi på i denne analyse.

Beskæftigelse

Sammenligner vi arbejdsmarkedsudviklingen, ser det desværre ikke helt så godt ud, som statsministeren giver indtryk af. Når man sammenligner beskæftigelsesniveauet i nationalregnskabet for 3. kvartal 2010 med det, der var før krisen satte ind, her defineret som 1. kvartal 2008, ligger vi i Danmark med et tab på 5,2 pct. af beskæftigelsen. Det er det tredjestørste tab i en sammenligning med de 15 europæiske lande, vi oftest sammenligner os med, samt USA. Det fremgår af figur 1.

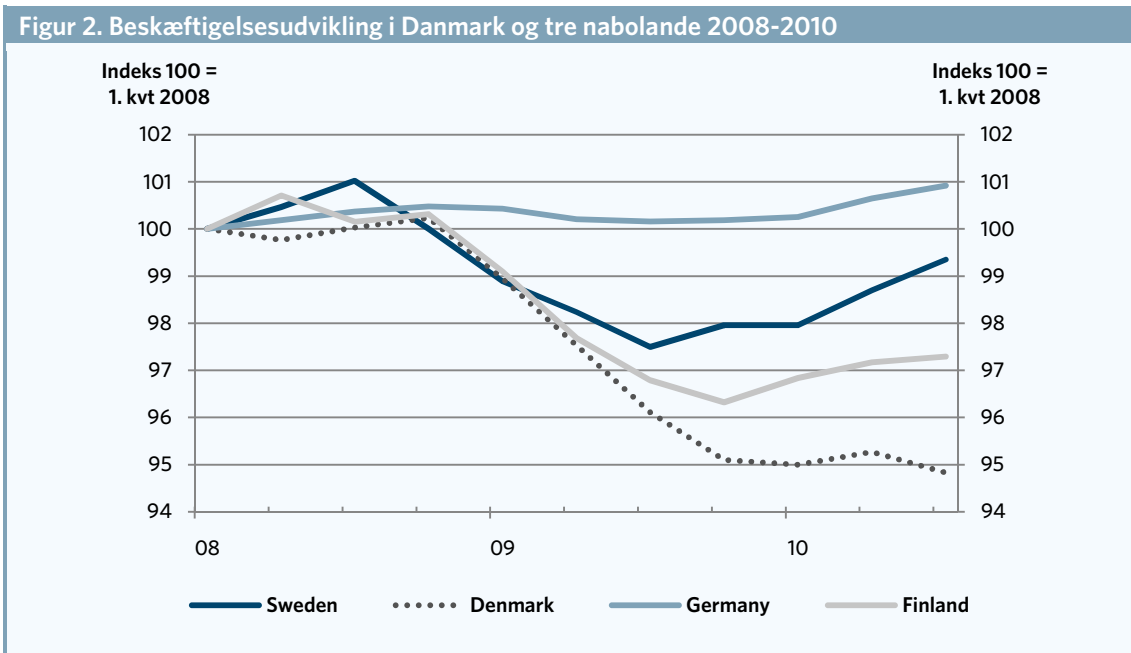

Anm.: Sverige og USA er baseret på OECD-data (Labour Force Statistics) i mangel på data fra Eurostat.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat og OECD.

Kun Irland og Spanien er med tab på hhv. knap 14 pct. og godt 10 pct. blevet hårdere ramt på beskæftigelsen end Danmark. Danmark ligger dermed værre placeret end USA og andre hårdt plagede lande som Portugal og Grækenland. I gennemsnit i EU-15 er godt 2 pct. af beskæftigelsen forsvundet. Danmark har altså, siden krisen satte ind, mistet mere end dobbelt så mange job, som det gennemsnitlige EU-15 land.

Som man kan se af figur 1, er der en række lande, hvor beskæftigelsen ikke er faldet, eller hvor man allerede næsten har indhentet det tabte (fx Sverige), og der er endda en række lande, hvor beskæftigelsen nu ligger højere (Østrig, Norge, Tyskland og Belgien).

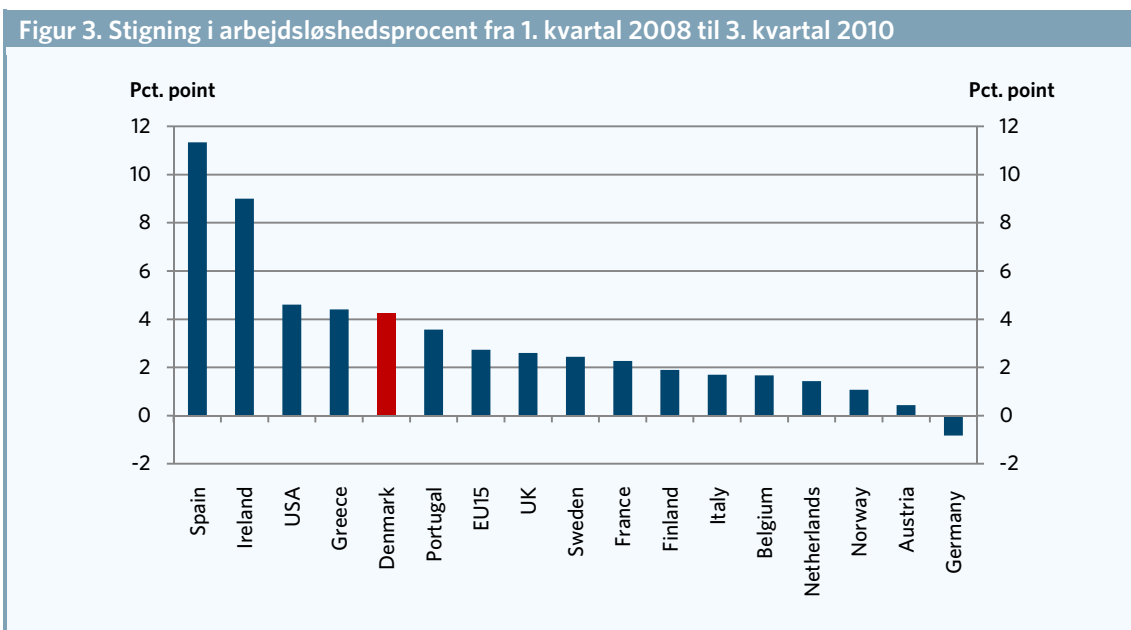
Sammenligner vi udviklingen fra 1. kvartal 2008 til 3. kvartal 2010 med nogle af vores nabolande, kommer Danmark mildest talt heller ikke særligt godt ud.

Den tyske beskæftigelse har på imponerende vis næsten været uberørt af krisen. I de resterende lande bød især 2009 på markante fald i beskæftigelsen. Efterfølgende er det gået frem i andre lande, mens Danmark fortsat ligger med en svag nedadgående tendens.

Arbejdsløshed

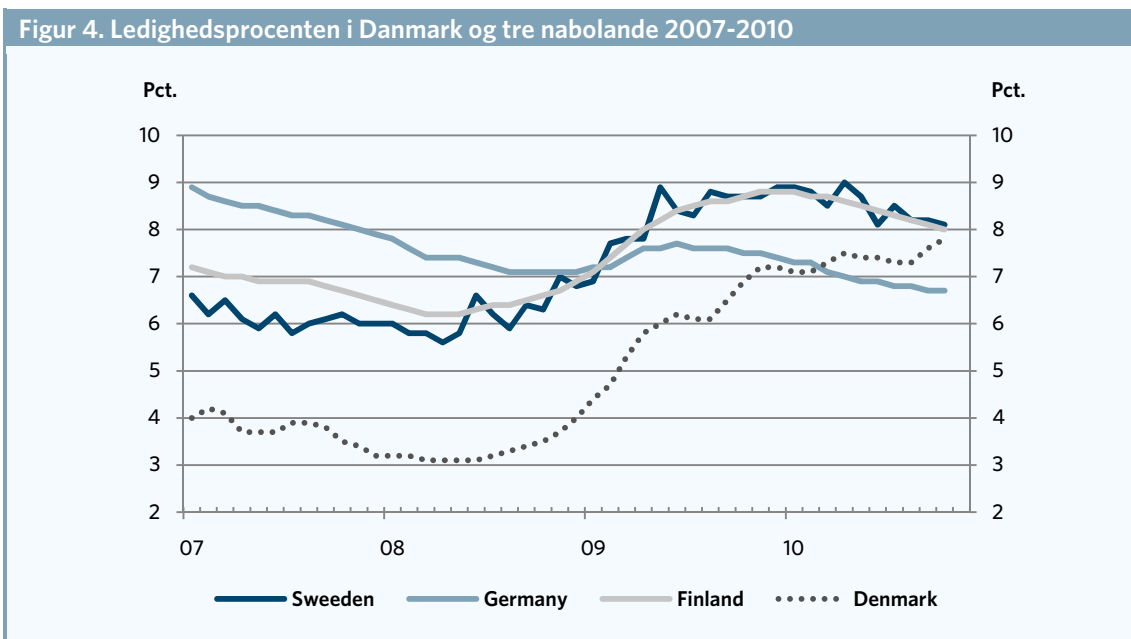
Kigger man på udviklingen i arbejdsløsheden, er billedet meget tilsvarende for beskæftigelsen. Det ses af figur 3.

Spanien og Irland er fortsat i en negativ klasse for sig selv med stigninger i arbejdsløshedsprocenten på hhv. næsten 12 procentpoint og ca. 9 procentpoint på bare 2½ år. I det efterfølgende felt kommer Danmark ind på en femteplads, lige mellem Grækenland og Portugal, og lidt efter USA.

I gennemsnit ændrede ledigheden sig med 2,7 procentpoint i EU-15 området. I Danmark er ledigheden ifølge den harmoniserede internationale opgørelse steget mere end 4 procentpoint. Den danske forøgelse af ledigheden er altså mere end 1½ gange stærkere, end det som et gennemsnitligt EU-15 land har oplevet. Kun Tyskland har set over perioden en lavere ledighed.

Zoomes ind på udviklingen de senere år for nogle af vores nærmeste lande, får vi billedet i figur 4.

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Som det ses af figuren, havde Danmark den klart laveste arbejdsløshed blandt de fire lande i periodens start. Fra slutningen af 2008 ændrer dette billede sig dramatisk. Ledigheden steg mærkbart i både Danmark, Sverige og Finland, men ændringen i Danmark var væsentligt kraftigere. Den fortsatte også i længere tid. Mens både Sverige og Finland oplevede en vending og faldende ledighed i 2010, fortsatte den danske ledighed opad.

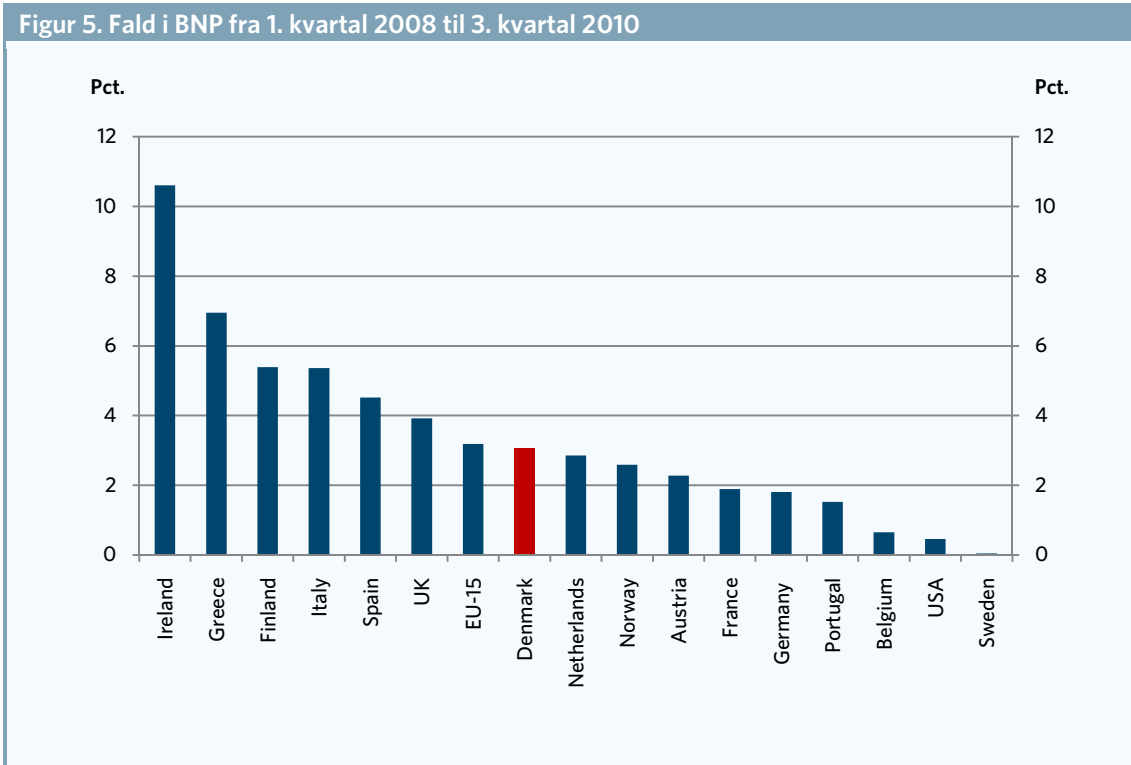
Tysklands ledighed steg kun ganske svagt under krisen og er samlet faldet i perioden. Situationen er nu den, at den danske ledighed stort set er identisk med Sveriges og Finlands, og nu faktisk er noget højere end i Tyskland.

Samlet viser både beskæftigelse og arbejdsløshed, at vi i Danmark har været blandt de absolut hårdest ramte lande, blandt de lande vi normalt sammenligner os med. Vi er stort set kun overgået af de lande, som er blevet ramt af spekulation og gældskrise, det gælder de sydeuropæiske lande og Irland.

Sammenlignet med vores nærmeste lande skiller vi os også klart ud ved dels at have de største fald i beskæftigelsen, men samtidig ved at nedgangen på beskæftigelse og ledighed er fortsat ind i 2010.

Økonomisk vækst

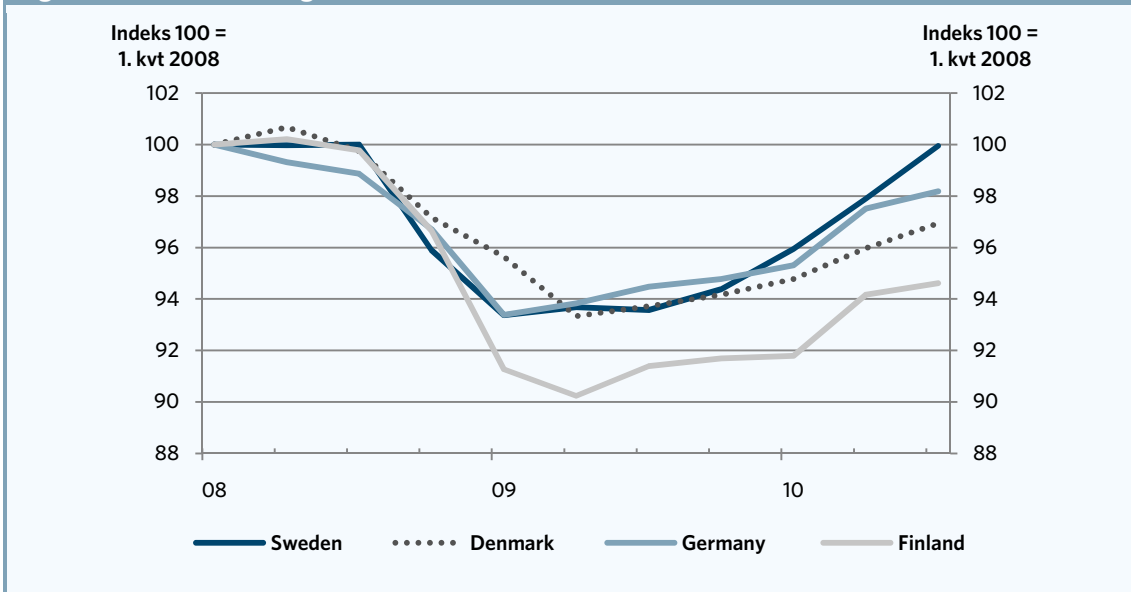
Arbejdsmarkedsudviklingen afhænger af den økonomiske vækst, herunder hvordan den økonomiske vækst er sat sammen. I figur 5 ses, at Danmark har haft et tab tæt på gennemsnitligt for EU-15 på den samlede produktion, BNP. Igen skiller Irland sig negativt ud med et tab over den 2½-årige periode på over 10 pct. Også Grækenland og Spanien er placeret højt. Blandt dukkene findes Tyskland og især Sverige. Sidstnævnte er allerede nu tilbage på et BNP-niveau fra før krisen.

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Hvis vi igen zoomer ind på Danmark, Sverige, Tyskland og Finland, kan vi se udviklingen hvert kvartal i figur 6 (nedenfor). Af figuren ses, at alle lande havde en meget skidt økonomisk udvikling i løbet af 2. halvdel af 2008 og starten af 2009. Især Finland blev ramt hårdt og tabte næsten 10 pct. af BNP. Herefter begyndte det at gå frem fra 1.kvartal i Tyskland og Sverige, fra 2. kvartal for Danmark og Finland. Den hast, hvormed fremgangen er kommet, er dog forskellig. Trods et nogenlunde ensartet bundniveau i Danmark, Sverige og Tyskland ligger de to sidstnævnte noget højere end Danmark i 3. kvartal 2010. Finland er stadig et stykke bagud, men har indhentet en smule mere af det tabte end Danmark.

Figur 6. BNP i Danmark og tre nabolande 2008-2010

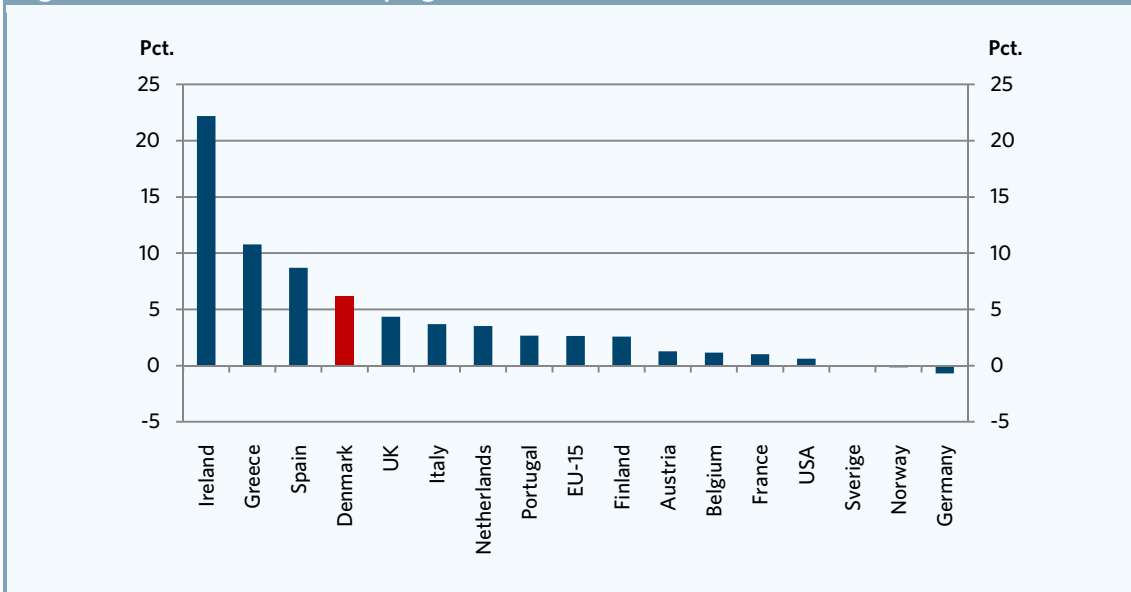
Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Målt på den samlede produktion, BNP, er det altså også forkert at sige, at Danmark har klaret sig godt sammenlignet med de fleste andre lande. I bedste fald kan man tale om en middelmådig udvikling. Ser man bort fra katastrofelandene i Sydeuropa samt Irland, er der snarere tale om en placering i den tunge ende.

Indenlandsk efterspørgsel

Bag den gennemsnitlige placering på BNP gemmer sig dog flere historier om dansk økonomis udvikling. BNP består af en række komponenter, som groft kan grupperes i enten "indenlandsk efterspørgsel" eller "nettoeksport". Den indenlandske efterspørgsel måler alt forbrug (offentligt og privat) samt investeringer på hjemlig grund. En status for den indenlandske efterspørgsel internationalt i forbindelse med krisen ses i figur 7.

Figur 7. Fald i indenlandsk efterspørgsel fra 1. kvartal 2008 til 3. kvartal 2010

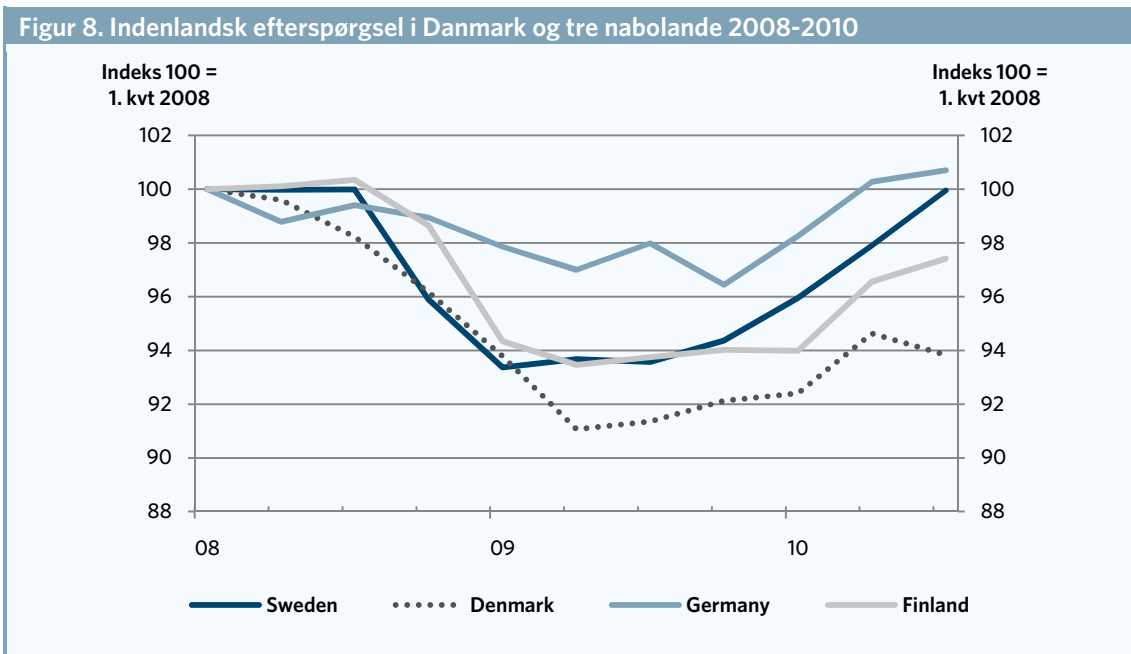

Anm.: Sverige er baseret på en beregning baseret på OECD-data i mangel på data fra Eurostat.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat og OECD.

I figuren ses, at den indenlandske efterspørgsel i Danmark frem til 3. kvartal 2010 er faldet 6,2 pct., og at Danmark har en bundplacering. Faldet er kun overgået af katastrofelandene Irland, Grækenland og Spanien. Irland, der er værst ramt, har indtil nu haft en nedgang i den indenlandske efterspørgsel på 22 pct.

Sammenlignet med faldet for EU-15 på godt 2,6 pct. er den indenlandske efterspørgsel i Danmark altså dykket 2½ gange mere.

Danmarks nabolande befinder sig, som man kan se i figur 7, i den pæne ende af skalaen. Figur 8 uddyber denne udvikling over tid. Som det ses, har den tyske indenlandske efterspørgsel været relativt uberørt af krisen. Den falder dog en smule frem mod slutningen af 2009 for derefter at vokse markant. Den danske nedtur startede lidt hurtigere end i Sverige og Finland, men varede længere end i Sverige, og har samtidig været kraftigere end i vores nabolande. Den fremgang, der tegner sig, har ikke været nær så markant i Danmark som i de andre lande, og de nyeste tal peger på, at den indenlandske efterspørgsel i Danmark faldt fra 2. til 3. kvartal 2010, således at gabet til de andre lande er øget.

Anm.: Sverige er baseret på en beregning baseret på OECD-data i mangel på data fra Eurostat.
 Kilde: AE på baggrund af Eurostat og OECD.

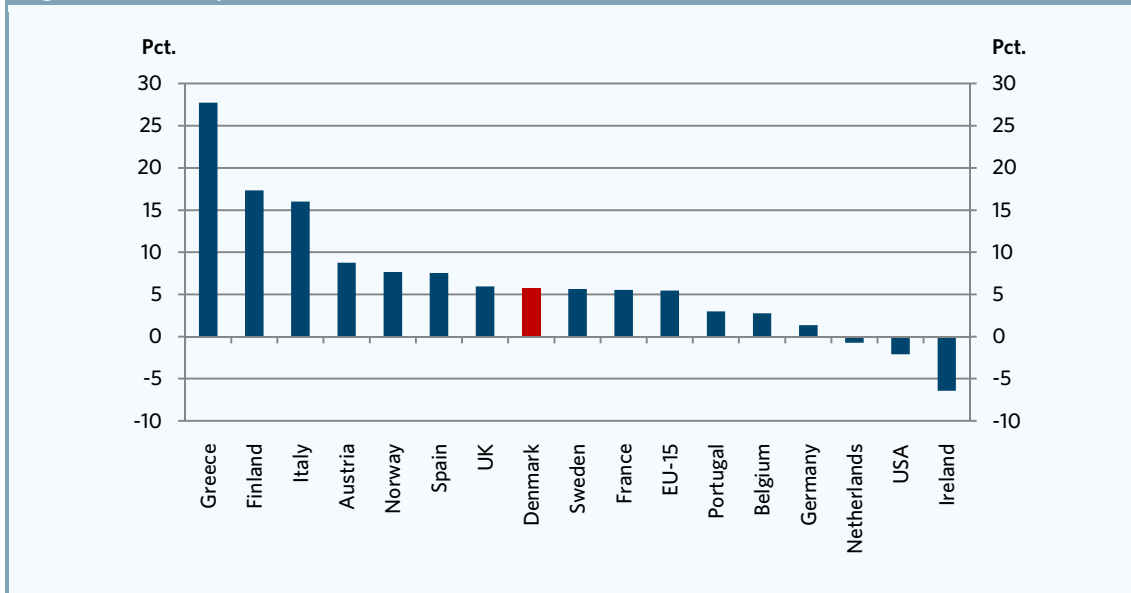
Målt på den samlede indenlandske efterspørgsel har Danmark altså bestemt ikke klaret krisen godt. Vi er blandt de lande, hvis indenlandske efterspørgsel fortsat ligger mest underdrejet – ja faktisk det dårligste land i den centrale og nordlige del af Vesteuropa.

Appendiks 1 dykker ned blandt de komponenter, der udgør den indenlandske efterspørgsel. Her fremgår det, at årsagen til den danske udvikling og placering skal findes blandt det private forbrug og investeringerne. Modsat er det offentlige forbrug steget lidt mere end i de fleste andre lande. For både privat forbrug og investeringer (erhvervs-, offentlige og boliginvesteringer) gælder, at vi kun er overgået af Irland, Grækenland og Spanien. Sammenlignet med vores nærmeste lande er det ligeledes karakteristisk, at den fremgang, der har været siden vi nåede bunden, har været svagere og mere ujævn i Danmark.

Eksport

Hvis udviklingen på hjemmemarkedet har været blandt de svageste, mens den samlede udvikling i BNP har været middelmådig, må den internationale handel have trukket op. I det følgende gennemgås derfor udviklingen i eksport og import. I figur 9 ses eksporttabet siden 1. kvartal 2008.

Figur 9. Fald i eksport fra 1. kvartal 2008 til 3. kvartal 2010

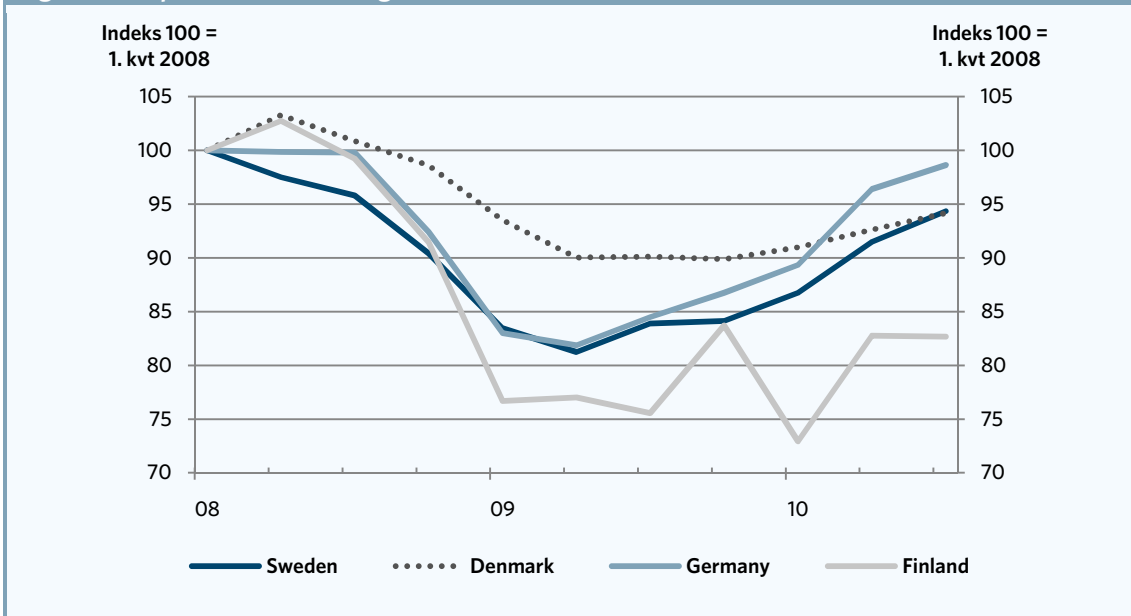

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Figuren viser, hvilke lande der fortsat lider af et efterslæb på eksporten. Et land som Tyskland, hvor eksporten faldt meget kraftigt i begyndelsen af krisen, er kommet stærkt igen, hvorfor Tyskland havner i den pæne ende med et marginalt tab. De største efterslæb ses i Grækenland, hvor eksporten er næsten 28 pct. under niveauet fra 1. kvartal 2008. Danmark ligger placeret nogenlunde side om side med Sverige midt i feltet med et fald i underkanten af 6 pct. Et gennemsnitligt EU-15 land ligger 5,5 pct. under niveauet fra 1. kvartal 2008. Irland oplever for en gangs skyld et positivt tegn, nemlig en fortsat eksportfremgang.

Selvom Danmark er placeret side om side med Sverige, så har udviklingen langt fra været den samme. Det ses af figur 10. Eksportudviklingen i både Sverige, Tyskland og Finland har været karakteriseret af meget store fald i krisens begyndelse frem til 2. kvartal 2009. Herefter er det gået pænt frem, især for Tyskland. Finland havde et endnu kraftigere fald end Sverige og Tyskland, og til trods for nogen fremgang siden bunden, mangler der stadig entydige og stabil fremgang her.

Figur 10. Eksporten i Danmark og tre nabolande 2008-2010

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

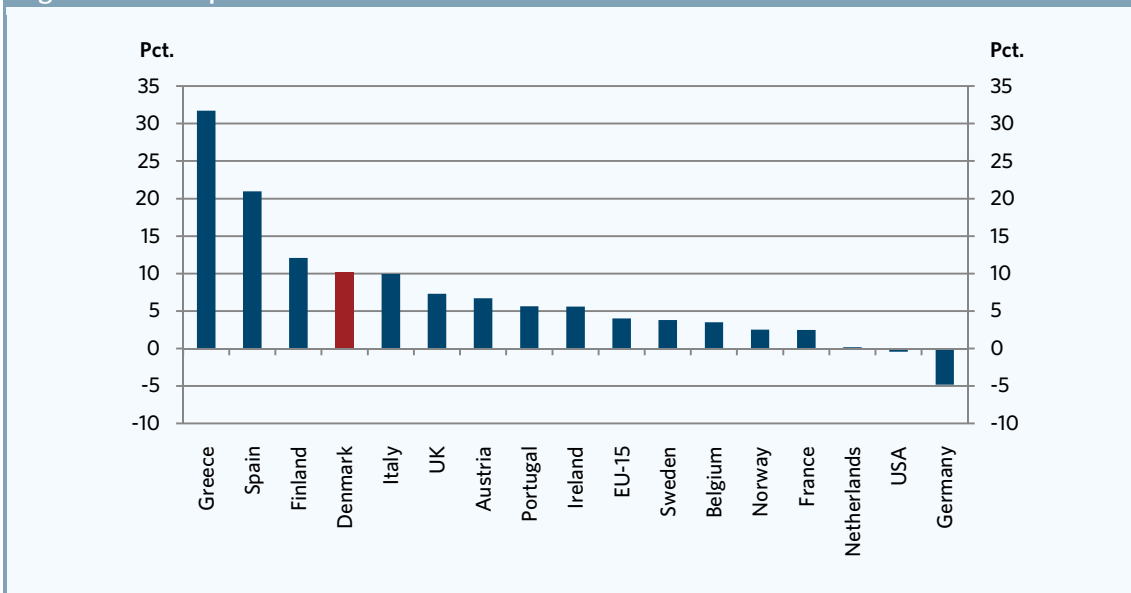
Danmark havde, som man kan se, et noget mindre fald i eksporten frem til 2. kvartal 2009. Modsat har fremgangen efterfølgende så været tilsvarende mere beskeden sammenlignet med Tyskland og Sverige. Resultatet er derfor, at Danmark og Sverige nu har nogenlunde samme eksportefterslæb.

Den danske eksport har altså haft en relativ stabil udvikling under krisen med mindre udsving, end vi har set i andre lande. Samlet er eksportudviklingen ikke meget værre eller bedre end et gennemsnitligt sammenligneligt land.

Import

Den anden side af den internationale handel er importen. Udviklingen over de senere år er vist i figur 11.

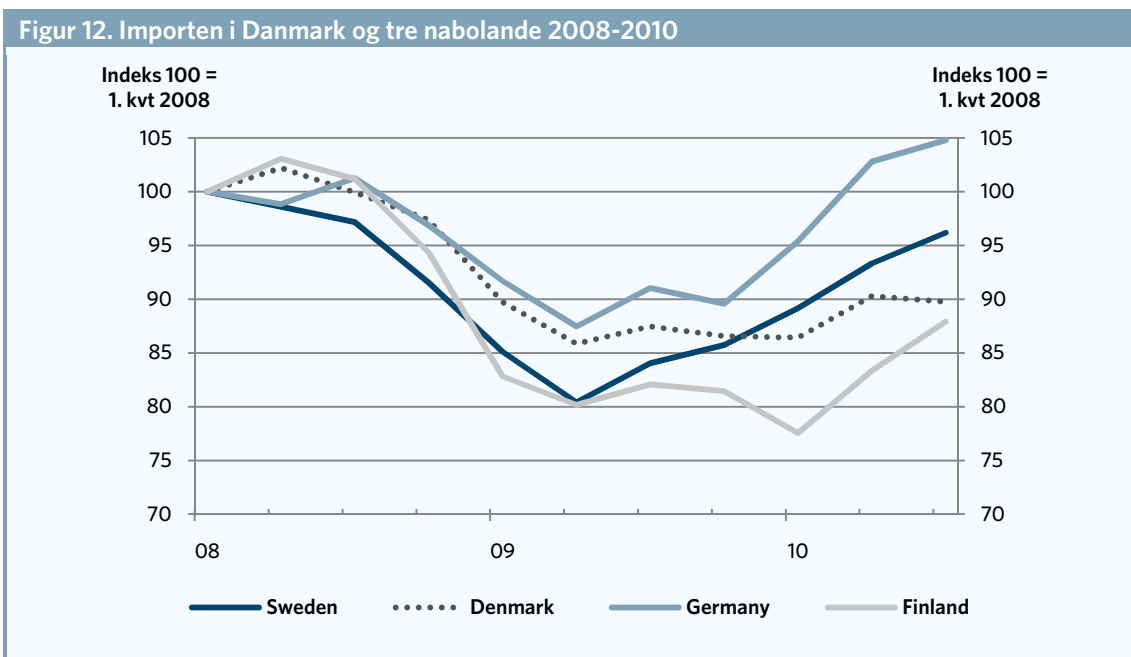
Figur 11. Fald i importen fra 1. kvartal 2008 til 3. kvartal 2010

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

En lavere import er med til at holde hånden under BNP via nettoeksporten. Udenrigshandlen kan således godt bidrage positivt til BNP-væksten i en situation, hvor eksporten falder, hvis importen falder endnu mere. Det har faktisk været tilfældet i Danmark, hvor importen, jf. figur 11, er faldet 10,2 pct., mens eksporten "kun" er faldet 5,8 pct. Udenrigshandelen har således holdt hånden under det danske BNP.

Som det ses af figuren, er der stor forskel på, hvor meget importen ligger under niveauet fra før krisen. Det største fald står Grækenland for med et fald på mere end 30 pct. Dette matcher således også det voldsomme fald, landet har oplevet i eksporten. Den danske import ligger som nævnt godt 10 pct. under niveauet fra 1. kvartal 2008, hvilket kun overgås af Grækenland, Spanien og Finland. Sammenlignet med Sverige og Tyskland er der et stort efterslæb, hvilket også ses af figur 12.

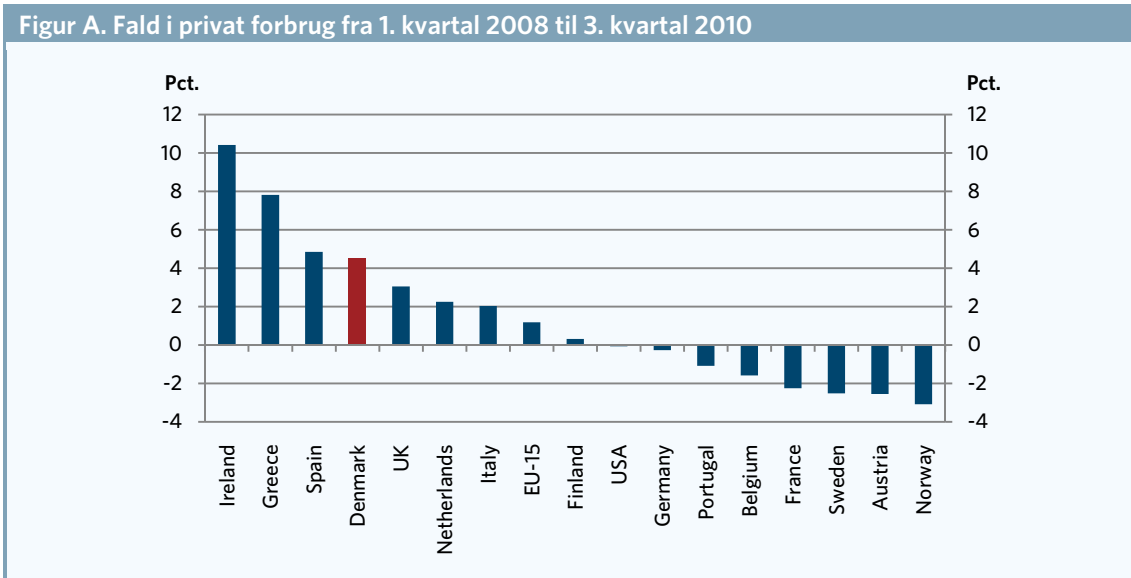
Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Udviklingen fra krisens start frem mod bunden i 2. kvartal 2009 er for de fire lande i figur 12 nogenlunde ensartet trods lidt forskellig styrke i faldet. Finland og Sverige havde store importfald, mens Danmark og Tyskland havde lidt mindre fald. Den danske importudvikling i den efterfølgende fremgangsperiode var ligesom eksportudviklingen mere afdæmpet end udviklingen i Sverige og Tyskland og har de seneste kvartaler udviklet sig relativt svagt.

Den internationale handel bidrager som sagt positivt til den danske vækst, ligesom det er tilfældet i Sverige og Tyskland om end på noget forskellig baggrund. En svag udvikling i importen er nemlig typisk tegn på et svagt hjemmemarked, hvilket er en ting, vi allerede har set bekræftet i figur 7 og 8. Så selv om den lave import isoleret set er en god ting for den danske BNP-udvikling, er det samtidig et tegn på det svage hjemmemarked - ikke umiddelbart et sundhedstegn for dansk økonomi.

Bilag 1. Privat forbrug, offentligt forbrug og faste bruttoinvesteringer

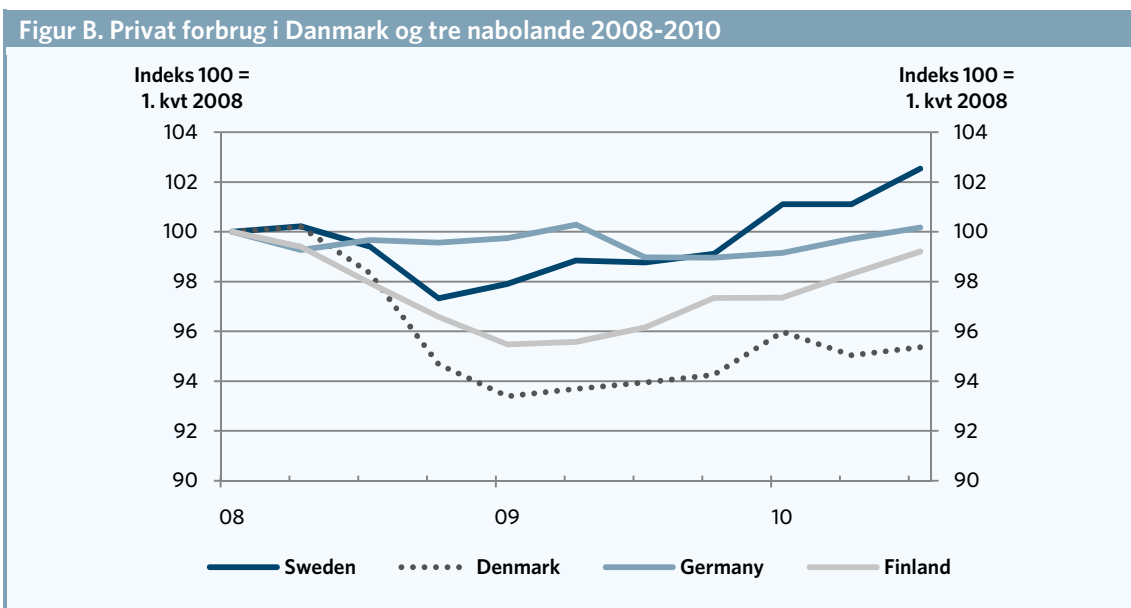
Privat forbrug udgør den største del af BNP for de fleste lande og dermed den klart største del af den indenlandske efterspørgsel. Det er derfor ikke overraskende, at udviklingen i det private forbrug er meget ensartet med udviklingen i den indenlandske efterspørgsel i figur 7. Det ses af figur A.

Kilde: AE på baggrund af Eurostat

Det danske privatforbrug er faldet fjerdemest under krisen, kun overgået af de hårdt ramte sydeuropæiske lande samt Irland. Det danske privatforbrug ligger fortsat 4,5 pct. under niveauet fra før krisen. En række lande har oplevet positiv vækst i privatforbruget i samme periode – herunder Sverige og Tyskland.

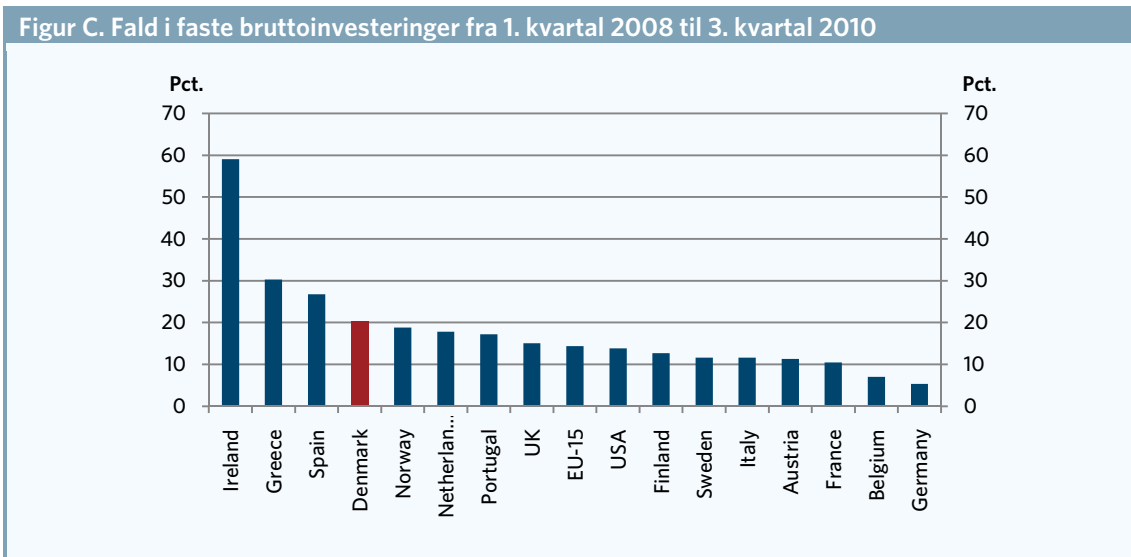
Udviklingen i forbindelse med krisen i Danmark og vores nabolande er vist i figur B. Som det ses af figuren, havde Danmark et kraftigere fald i det private forbrug end de andre lande. Og den efterfølgende fremgang fra 1. kvartal 2009 har samtidig været mere beskednen.

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

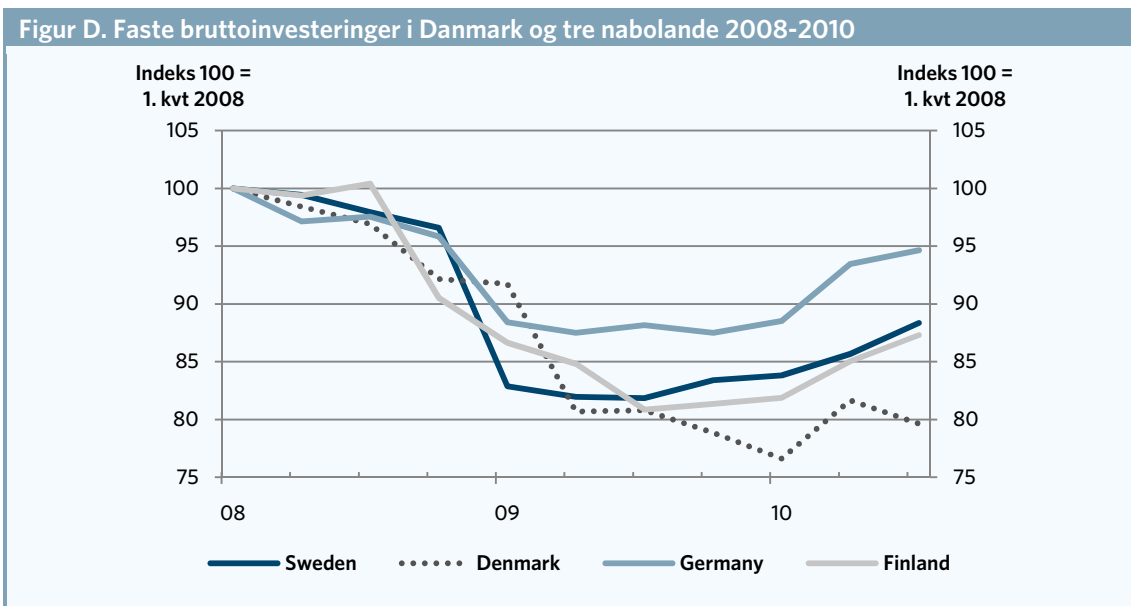
Faste bruttoinvesteringer

En anden vigtig del af den indenlandske efterspørgsel er investeringerne i maskiner, bygninger, anlæg og boliger. Der er samtidig tale om den mest konjunkturfølsomme komponent. I gode tider vokser investeringer typisk meget kraftigt, mens de falder tilsvarende drastisk dårlige. Dette kan ses af figur C. Her ses, at det hårdest ramte land, Irland, har næsten 60 pct. færre investeringer end før krisen. Danmark kommer igen ind på en kedelig fjerdeplads kun overgået af Irland, Grækenland og Spanien. De danske investeringer ligger fortsat 20 pct. under niveauet før krisen.

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Et gennemsnitligt EU-15 land har mistet knap 15 pct. af investeringerne, men en række af vores nabolande har klaret sig bedre end det, herunder Finland, Sverige og Tyskland. Udviklingen i disse lande er vist i figur D.

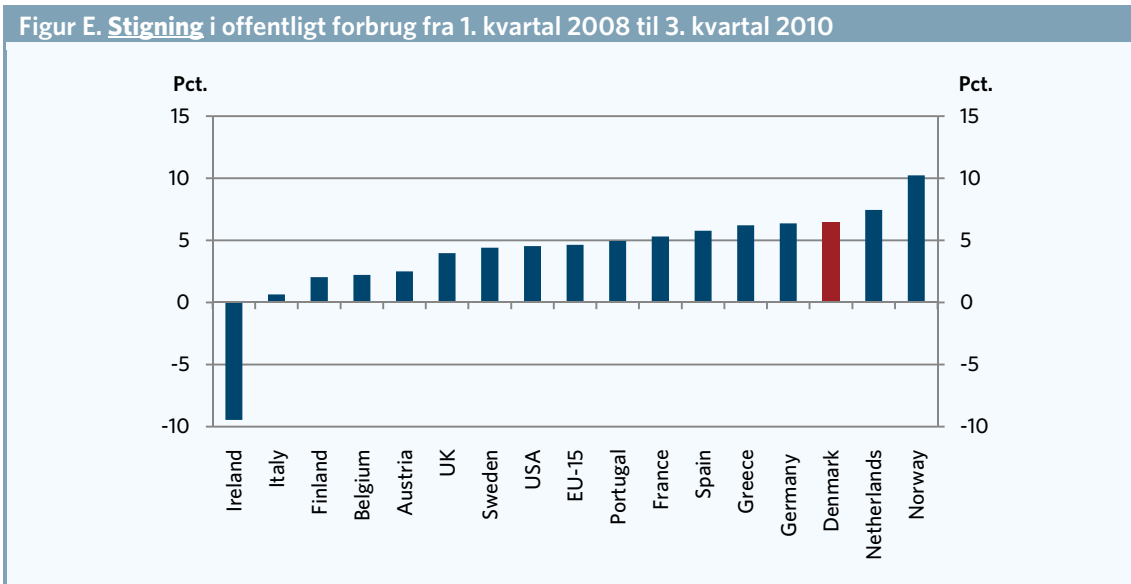

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Som det ses, var nedturen i de fire lande meget ensartet, med den forskel, at den danske nedtur var en hel del længere. Mens de tre andre lande alle har set stor fremgang i investeringer siden 3. kvartal 2009, står det danske investeringsniveau næsten uændret.

Offentlige forbrug

Den sidste komponent i den indenlandske efterspørgsel er det offentlige forbrug. Den internationale udvikling i det offentlige forbrug under krisen er vist i figur E – bemærk de er vist i stigning.

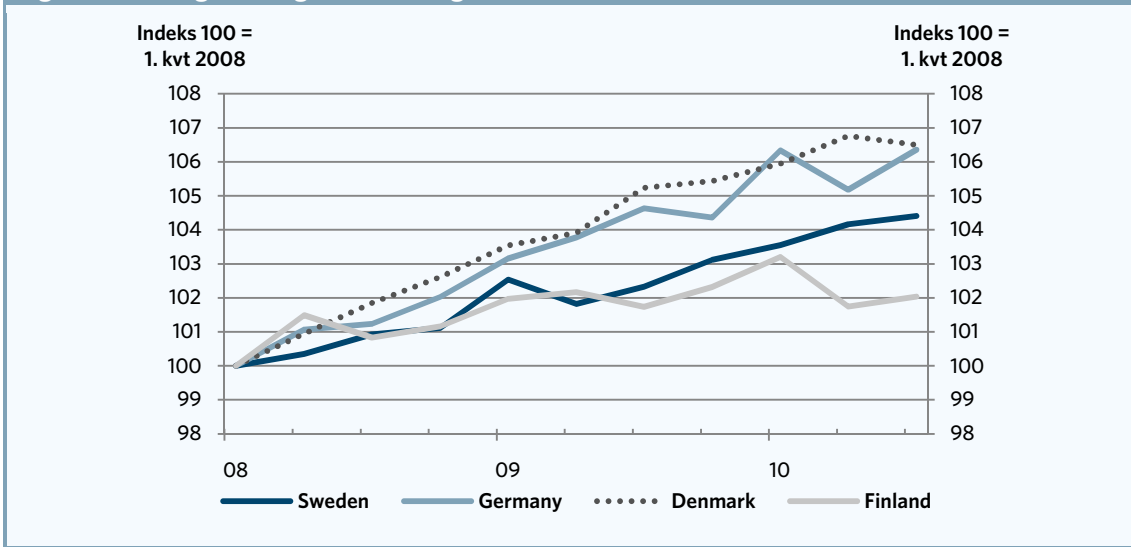

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Som det ses af figuren har stort set alle lande oplevet stigende offentligt forbrug i perioden. Kun Irland har indtil videre et lavere niveau af offentligt forbrug, end før krisens satte ind. Den kraftigste vækst i det offentlige forbrug ses i Norge, hvor væksten har været over 10 pct. Danmark placerer sig på en tredjeplads med en vækst på 6,5 pct. over de 2½ år – kun en smule mere end Tyskland på fjerdepladsen. Landene ligger med nogle få undtagelser dog generelt rimelig tæt fordelt omkring EU-15 gennemsnittet på 4,6 pct.

I figur F vises udviklingen siden krisens start i det offentlige forbrug for vores 4 lande.

Figur F. Offentligt forbrug i Danmark og tre nabolande 2008-2010

Kilde: AE på baggrund af Eurostat.

Generelt udvikler det offentlige forbrug sig nogenlunde støt og roligt i de fire lande. Forklaringen er, at det offentlige forbrug ikke er konjunkturfølsomt som de andre komponenter, da det meste enten er politisk fastsat eller styret af forhold, der ikke har noget med den generelle konjunktursituation at gøre.

Den positive vækst i det offentlige forbrug i Danmark har altså været med til at understøtte BNP-væksten og har dermed bidraget til at modgå den meget dårlige udvikling fra den indenlandske efterspørgsel via privat forbrug og investeringer. Sammen med den kraftigt faldende import er det forklaringen på, at vi trods alt kommer ud med en middelmådig BNP-udvikling sammenlignet med andre lande.